

Motion

1984/85:3210

Ingemar Hallenius m. fl.

Förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1985/86, m. m. (kompletteringsproposition) (prop. 1984/85:150)

Från centerpartiets sida har vi i annat sammanhang krävt en fullständig redovisning av i vilken utsträckning avgifter för specialdestinerade ändamål på energiområdet i realiteten är att betrakta som ren budgetförstärkning. Bakgrunden är de förändringar i redovisningssystemet som genomförts på den socialdemokratiska regeringens förslag. Dessa förändringar innebär att de särskilda fonderna för oljeersättning och energiforskning, som tidigare inrättats, inordnats i budgeten. Från centerpartiets sida har vi kritiserat detta förfaringssätt och understrukit att det enligt vår mening varit mer hederligt och respektingivande om den socialdemokratiska regeringen klart angett i vilken mån dessa åtgärder tillsammans med avgiftshöjningar var avsedda som ren budgetförstärkning och inte förespeglat att dessa förslag var energipolitiskt betingade när de i lika hög grad var motiverade av statsfinansiella skäl.

De redovisningar som lämnades i samband med riksdagsbehandlingen av vår motion 1983/84:185 i anledning av proposition 1983/84:62 om fortsatt stöd till oljeersättning m. m. gav ingen klarhet. Utskottet (NU 1983/84:9) anslöt sig till vår bedömning att det var svårt att exakt beräkna den inkomstförstärkning som de då föreslagna avgiftshöjningarna kunde ge på grund av det bristfälliga beslutsunderlaget som presenterades i propositionen men ansåg att avgiftsuttaget inte innebar någon överfinansiering av oljeersättningsprogrammet m. m. Utskottet hänvisar vidare till liknande förfaranden i tidigare likartade propositioner.

En avgörande skillnad är emellertid att tidigare var de avgiftsfinansierade fonderna på energiområdet inte inordnade i budgeten. De avgifter som uttogs inflöt till fonden och användes för de ändamål de var avsedda och inte som en allmän inkomstförstärkning. Riksdagens beslut innebär att från den 1 juli 1984 redovisas behållningen på oljeersättningsfonden, oljeprospekteringsfonden och energiforskningsfonden under inkomstiteln 1431 Särskild avgift för oljeprodukter m. m. Ränteinkomster och återbetalningar på lån från oljeersättningsfonden redovisas från den 1 januari 1984 under inkomstiteln 2394 Övriga ränteinkomster resp. 4526 Övriga återbetalningar. Den avgift på olja som tas ut för åtgärder mot förorening redovisas under inkomstiteln 1435.

Den nuvarande regeringens svårigheter att beräkna intäkterna har dock uppenbarligen övervunnits, och i kompletteringspropositionen beräknas intäkterna på inkomstitlarna 1431 och 1435 till 1 450 milj. kr. resp. 92 milj.

kr. för budgetåret 1985/86. Hur stor del av intäkterna på inkomsttitlarna 2394 och 4526 som härrör från energiområdet kan inte utläsas. Totalt beräknas intäkterna på dessa inkomsttitlar till närmare 150 milj. kr.

Sammantaget tas avgifter på energiområdet, avsedda för stöd till oljeersättande åtgärder, energiforskning och miljöåtgärder, ut med 118 kr./m³ olja, 6 öre/l bensen, 10 kr./ton kol och 0.2 öre/kWh kärnkraftsproducerad el.

Enligt det underlag som redovisats i såväl proposition 1983/84:110 som 1984/85:120 kan oljeanvändningen under budgetåret 1984/85 uppskattas till 12,5 miljoner m³. Åtgången av motorbensen bedöms uppgå till 4,8 miljoner m³, kolanvändningen till 2,2 miljoner ton och el producerad i kärnkraftverk till 55 TWh. (Bedömningen av andelen kärnkraftsproducerad el utgår ifrån att reaktorerna F3 och O3 kan utnyttja halva sin produktionskapacitet.) Något motsvarande underlag för intäktsberäkningar finns inte redovisat i kompletteringspropositionen.

Med dessa utgångspunkter kan intäkterna till specialdestinerade ändamål på energiområdet för budgetåret 1985/86 bedömas uppgå till 1 895 milj. kr. Därtill kommer amorteringar och räntor på tidigare beviljade lån. I kompletteringspropositionen har redovisats ett lägre belopp, 1 542 milj. kr. exkl. amorteringar och ränteinkomster. Vidare redovisas inte intäkterna till kolmiljöfonden.

Energiforskning

De avgifter som tillförs energiforskningsfonden uppgår till 33 kr./m³ olja, 3 öre/l bensen, 10 kr./ton kol och 0,2 öre/kWh kärnkraftsproducerad el. Den totala intäkten till fonden för budgetåret bör således uppgå till 688 milj. kr. För kommande budgetår har anvisats 405 milj. kr. (anslaget E 12).

Oljeersättningsprogrammet

Avgifter som tas ut avsedda för stöd till oljeersättande åtgärder är 54 kr./m³ olja resp. 1 öre/l bensen. Intäkterna för stöd till oljeersättning kan således bedömas uppgå till 723 milj. kr. under det kommande budgetåret. I proposition 1984/85:120 föreslås att 169,6 milj. kr. anvisas.

Oljeprospekteringsfonden

Enligt gällande riksdagsbeslut tas avgifter om 12 kr./m³ olja resp. 2 öre/l bensen ut för stöd till oljeprospektering m. m. Formerna för stöd till oljeprospektering förändrades emellertid våren 1984 (prop. 1983/84:110). För budgetåret 1984/85 anvisades totalt ett engångsanslag om 600 milj. kr. Något motsvarande anslag finns inte heller upptaget för budgetåret 1985/86. De avgifter som var avsedda för stöd till oljeprospektering m. m. tas dock fortfarande ut och kan för kommande budgetår beräknas inbringa 246 milj. kr. till staten.

Åtgärder mot försurning

Den avgift som tas ut för att finansiera åtgärder mot försurning uppgår till 9 kr./m³ olja, vilket innebär att intäkterna kan beräknas till 112 milj. kr. I proposition 1984/85:127 har anvisats 135 milj. kr. för åtgärder mot försurningen.

Bränslemiljöfonden (Kolmiljöfonden)

Av de specialdestinerade avgifterna på olja skall enligt beslut 10 kr./m³ avsättas till kolmiljöfonden, vilken efter den 1 juli 1985 föreslås byta namn till bränslemiljöfonden. Intäkterna till fonden kan beräknas uppgå till 125 milj. kr.

Dessa avgifter motsvaras av särskilda anslag i budgeten. Under industridepartementets huvudtitel är det anslagen E 12 Energiforskning, E 17 Stöd för oljeersättande åtgärder, E 18 Täckande av statliga garantier för oljeersättande åtgärder m. m. och E 22 Vissa åtgärder för omställning av energisystemet, vilka i princip skall täckas av de specialdestinerade medlen; därutöver anslaget H 12 under jordbruksdepartementets huvudtitel Åtgärder mot försurning. Möjligen kan ifrågasättas om hela anslaget E 22 motsvaras av de specialdestinerade medlen.

Sammantaget föreslås nära 1 030 milj. kr. anvisade. Intäkterna är exkl. ränteinkomster och återbetalning av lån nära 1 900 milj. kr. Till detta skall läggas avgifterna till kolmiljöfonden, vilka uppgår till ca 125 milj. kr.

Sammanfattningsvis är således skillnaden mellan intäkter och utgifter för specialdestinerade ändamål på energiområdet i storleksordningen 1 miljard kronor. Även om man antar att intäkterna i realiteten är 10 % lägre än vad de borde vara med hänsyn till oljeanvändningens storlek m. m. är skillnaden avsevärd.

Det finns även flera andra områden där avgifter tas ut för speciella ändamål och där intäkterna är större än de anvisade medlen. Under rubriken Skatt på fast egendom tas en "skogsvårdsavgift" ut, vars intäkter till statskassan beräknas till 340 milj. kr. för budgetåret 1985/86. Den exakta användningen är – såsom påpekats i centerpartiets motion angående skogsvårdsavgiften – inte redovisad i propositionen. Det är dock endast en liten del som används för de skogsvårdande ändamål den var avsedd att finansiera. Skogsvårdsavgiften har alltså fått karaktären av en punktskatt på skogsbruket.

Av kompletteringspropositionen framgår även att exempelvis barnomsorgsavgiften beräknas inbringa 8 189 000 000 kr., medan 7 430 000 000 kr. anvisas som bidrag till kommunal barnomsorg. Vidare tas särskilda avgifter på bekämpningsmedel och handelsgödsel ut, vilka uppgår till ca 110 milj. kr. och fr. o. m. 1984 över huvud taget inte används för de ändamål riksdagen har fattat beslut om.

Det är enligt vår mening såväl oacceptabelt att exempelvis avgift på olja tas ut under förespeglning av att den skall användas för ett visst ändamål som utnyttjande av offentligträttsliga avgifter för andra ändamål än de som riksdagen tagit beslut om. Av ovanstående redovisning framgår klart att avgifterna på t. ex. energiområdet till en stor del fått karaktären av en skatt. Det mest flagranta exemplet är de avgifter som tas ut till en fond som inte finns (oljeprospekteringsfonden). Överfinansieringen av energiforskningsprogrammet (i förhållande till anvisade medel) är uppenbar.

Vi anser därför att det är nödvändigt med en fullödig redovisning av användningen av specialdestinerade medel på såväl energiområdet som andra områden. En motsvarande genomgång skulle sannolikt ge vid handen att många avgifter är att betrakta som förtäckta skatter och ingår därmed som ett led i den socialdemokratiska regeringens politik att smyghöja skatter. Vi anser att det vore hederligare och mindre nonchalant mot riksdagen att öppet redovisa vilka skatter som tas ut och inte dölja detta genom fingerat avgiftsuttag och andra budgettekniska förändringar. Respekten för riksdagens arbete borde innebära detta.

Hemställan

Med anledning av vad ovan anförts hemställs

att riksdagen beslutar att i anledning av proposition 1984/85:150 hos regeringen begära en fullödig redovisning av i vilken utsträckning specialdestinerade avgifter används för avsett ändamål i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 9 maj 1985

INGEMAR HALLENIUS (c)

ROLF RÄMGÅRD (c)

IVAR FRANZÉN (c)

LENNART BRUNANDER (c)